OILAVIY MEHMON UYLARINI TASHKIL ETISH

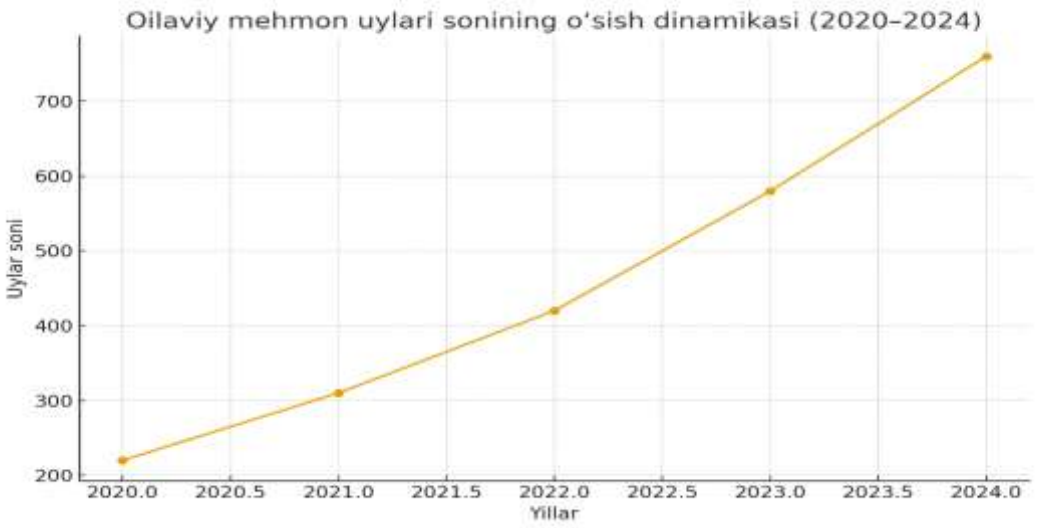
Урынбаев Алишер Пулатович
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Бизнес ва тадбиркорлик олий мактабининг Қорақалпоғистон Республикаси худудий филиали бош мутахассиси
+998 91 301 11 99

Mamlakatimizda tadqiqotning dolzarbligi O‘zbekiston turizmi so‘ngi yillarda sezilarli darajada rivojlanmoqda. Turistik oqimning ortishi, milliy va mintaqaviy tadbirlar hamda vizalarsiz kirish rejimlari mahalliy xizmat ko‘rsatish bozori va ayniqsa, oilaviy mehmon uylari faoliyatini qo‘llab-quvvatlash, ularni qonuniy tartibda rivojlantirish, sertifikatlash va ro‘yxatdan o‘tkazish tizimini soddalashtirish bo‘yicha bir qator farmon va qarorlar qabul qilindi. Oilaviy mehmon uylari tashkil etish orqali mahalliy aholiga qo‘shimcha daromad manbai yaratish, milliy qadriyatlarni saqlash va ichki turizmni kengaytirish imkoniyatlari yaratilmoqda. Mazkur tadqiqot ishida oilaviy mehmon uylari faoliyatining mohiyati, ularni tashkil etishning huquqiy asoslari va amaliy muammolar tahlil qilinadi.

Annotatsiya: Ushbu ilmiy ishda O‘zbekiston sharoitida oilaviy mehmon uylari (oila mehmon uylari)ni tashkil etish va boshqarish masalalari, amaldagi normativ hujjatlar, farmonlar va qarorlar hamda amaliy muammolar tahlil qilinadi. Ishda 2023−2025-yillardagi asosiy hujjatlar, jumladan 2023-yilgi “Family guest houses, hostels, tent campgrounds” ga oid qarorlar, 2025-yilda qabul qilingan ZRU-1074 (joylarda ro‘yxatga olishga oid) hamda Prezident qarorlari va ularning oila mehmon uylari sektoriga ta'siri ko‘rib chiqiladi. Tadqiqotning maqsadi — mavjud me'yoriy bazani tahlil qilib, egalarga va mahalliy hokimiyatlarga amaliy takliflar ishlab chiqish va turizmni rivojlantirish uchun samarali mexanizmlar tavsiya etishdir.

Asosiy qism: O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 5-apreldagi PQ-110-sonli qarorida oilaviy mehmon uylari faoliyatini rivojlantirish chora-tadbirlari belgilab berilgan. Mazkur qarorga ko‘ra, oila mehmon uylari turizm sohasining muqobil shakli sifatida e’tirof etilib, ularni ro‘yxatdan o‘tkazish, sertifikatlash va soliq imtiyozlari tizimi joriy etildi. Shuningdek, 2024-yil 12-yanvarda Vazirlar Mahkamasining 28-sonli qarorida oilaviy mehmon uylari faoliyatini tartibga soluvchi yangi reglament tasdiqlandi.

Farmon va qarorlarga ko‘ra, oilaviy mehmon uylarini tashkil etuvchi fuqarolarga 5 yilgacha imtiyozli kreditlar, soliq stavkalarida chegirmalar, hamda sertifikat olish jarayonida bepul maslahat xizmatlari taqdim etiladi.

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi ma’lumotlari asosida.

1. Oilaviy mehmon uylari tushunchasi va ularning ahamiyati

Oilaviy mehmon uylari - mehmon uylarida uy egasining oila a’zolari bilan birga yashash tamoyili bo‘yicha bir vaqtning o‘zida 10 nafargacha tashrif buyuruvchilarga (turistlarga) vaqtincha yashash va (yoki) ovqatlanish bo‘yicha xizmatlar ko‘rsatuvchi, shuningdek, har bir yashovchiga 3 m² hisobidan to‘g‘ri keladigan zaruriy turarjoy maydoniga ega bo‘lgan xususiy uy-joy hisoblanadi;

Oilaviy mehmon uylari xizmatlari oilaviy mehmon uyi tashkil etish uchun yaroqli **turarjoy binosiga ega bo‘lgan** va unda yashovchi xususiy tadbirkorlar yoki oilaviy tadbirkorlik sub’ektlari tomonidan ko‘rsatiladi;

Oilaviy mehmon uylari xizmatlarini sertifikatlashtirish soddalashtirilgan holda, oilaviy mehmon uylarini o‘rganish dalolatnomasi asosida ularni Oilaviy mehmon uylari va xostellar yagona reestriga kiritish va Oilaviy mehmon uylari va xostellar yagona reestridan tegishli ko‘chirma berish yo‘li bilan amalga oshiriladi;

ariza **3 kunlik muddat** ichida ko‘rib chiqiladi (yig‘im undirilmaydi)

O‘zbekiston Respublikasi Turizmni rivojlantirish davlat qo‘mitasi oilaviy mehmon uylarini ro‘yxatga olish va Oilaviy mehmon uylari va xostellar **yagona reestrini yuritishni** amalga oshiradi.

Mehmon uylari tashkil etishda belgilangan ro‘yxat bo‘yicha majburiy shart-sharoitlarga muvofiq bo‘lishi shart.

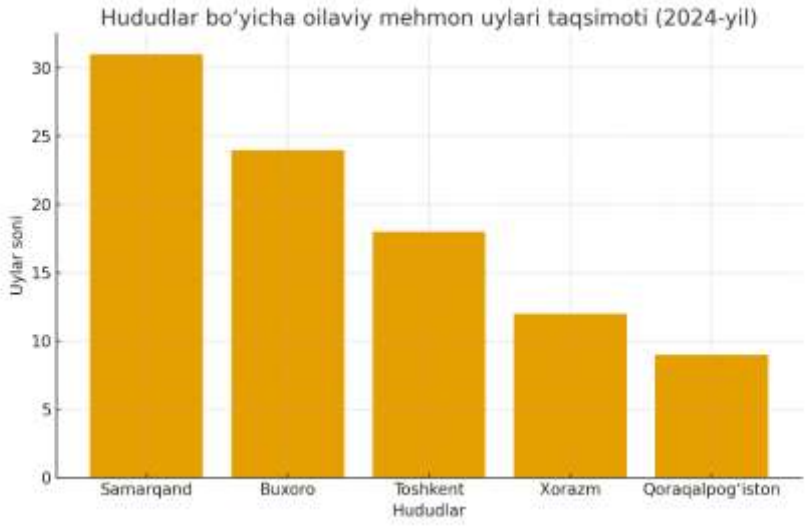
Arizaga quyidagi hujjatlar ilova qilinadi:

- Xususiy tadbirkor yoki oilaviy tadbirkorlik sub’ekti sifatida davlat ro‘yxatidan o‘tganligi to‘g‘risidagi guvohnoma nusxasi;
- Bino va inshootga bo‘lgan huquqi davlat ro‘yxatidan o‘tganligi to‘g‘risidagi **guvohnoma nusxasi**.
- Mehmon uylari egalari quyidagi huquqlarga ega:

- Turar joy binosini o‘z ixtiyoriga ko‘ra O‘zbekiston Respublikasining turarjoylar to‘g‘risidagi qonunchiligi va belgilangan me’yorlar doirasida tasarruf etish;
- Ijarada turuvchilarni (turistlarni) mehmon uyiga ularni butunjahon **Internet axborot tarmog‘i** va axborot-turistik markazlari orqali, ular mavjud bo‘lmagan hollarda esa, bildirish tartibida hududiy ichki ishlar organlariga murojaat qilish yo‘li bilan ro‘yxatga qo‘yish orqali ijara shartnomasini rasmiylashtirmasdan joylashtirish;
- Tashrif buyuruvchilar (turistlar) tomonidan jamoat tartibi me’yorlari buzilgan hollarda joylardagi huquqni muhofaza qilish organlari bilan o‘zaro bog‘lanib harakat qilish;
- Turizm faoliyati sub’ektlariga berilgan **imtiyozlardan** qonunchilikda belgilangan tartibda foydalanish.

2. Amaliy tahlil va mavjud muammolar

Bugungi kunda mamlakatimizda 760 dan ortiq oilaviy mehmon uylari faoliyat yuritmoqda. Ularning katta qismi Samarqand, Buxoro, Toshkent va Xorazm viloyatlarida joylashgan. Samarqand viloyatida 31 ta oila mehmon uyi sertifikatdan o‘tgan bo‘lib, ulardan 16 tasi 1–3 yulduz kategoriyasiga ega. Bu sohada axborot texnologiyalaridan foydalanish, onlayn ro‘yxatga olish tizimlarini keng joriy etish hamda marketing faoliyatini kuchaytirish zarur.

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi, 2024-yil.

3. O‘zbekistonda oilaviy mehmon uylari rivojlanishining huquqiy asoslari

O‘zbekistonda turizmni qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan bir qator farmon va qarorlar qabul qilingan. Jumladan:

• O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 6-fevraldagi PF–5326-son Farmoni – “O‘zbekiston Respublikasida turizm sohasini jadal rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”

• O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PQ–4095-son

Qarori – “Ichki turizmni rivojlantirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”

• Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 7-iyundagi 464-son Qarori – “Oilaviy mehmon uylari faoliyatini tashkil etish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida”. Mazkur hujjatlar oilaviy mehmon uylari faoliyatini rasmiylashtirish, litsenziyalash tartibini soddalashtirish va soliq imtiyozlari berilishini nazarda tutadi.

4. Statistik tahlil va amaliy natijalar

2024-yil holatiga ko‘ra, O‘zbekiston bo‘yicha 2000 dan ortiq oilaviy mehmon uylari faoliyat yuritmoqda. Eng ko‘p mehmon uylari Samarqand, Buxoro, Farg‘ona va Xorazm viloyatlarida joylashgan. Turizm qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, ushbu obyektlar yiliga o‘rtacha 500 mingdan ortiq sayyohga xizmat ko‘rsatadi.

Quyidagi jadvalda viloyatlar kesimida oilaviy mehmon uylari soni keltirilgan:

Viloyat	Mehmon uylari soni	O‘sish foizi (2022–2025)
Samarqand	580	12%
Buxoro	510	10%
Farg‘ona	460	9%
Xorazm	390	8%
Toshkent vil.	360	7%
Qoraqalpog`iston Respublikasi	249	5%

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, so‘nggi yillarda oilaviy mehmon uylari soni barqaror o‘sib bormoqda. Bu esa soha rivojlanishining ijobiy tendensiyasini ko‘rsatadi.

5. **Amaliy muammolar va tahlil**

So‘rovlar natijalariga ko‘ra, oilaviy mehmon uylari egalari duch kelayotgan asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

• Ro‘yxatga olish va litsenziya masalalari Ko‘plab oilaviy mehmon uylari amalda ro‘yxatdan o‘tmasdan faoliyat yuritadi, bu esa jazo va cheklovlarga olib kelishi mumkin. Ro‘yxatga olish protseduralari va talablarining chalkashligi kichik tadbirkorlarni noqonuniy faoliyatga undaydi;

• Texnik va sanitariya talablar Yong‘inga qarshi va sanitariya talablarining bajarilishi kichik xususiy uylarga qimmatga tushishi mumkin. Bu esa yangilanish va sertifikatlash xarajatlarini oshiradi.

• Moliyaviy resurslarga kirish Ko‘plab oilaviy mehmon uyi egalari kredit olishda qiyinchiliklarga duch keladi. Banklar tomonidan taqdim etilayotgan koncessional kreditlar mavjud bo‘lsa-da, ular yetarli emas yoki murakkab shartlarga bog‘liq bo‘ladi.

• Marketing va raqobat Digital platformalarda mavjudlik va mijozlar sharhlari oilaviy mehmon uylari uchun muhim bo‘lib, ammo ko‘pchilik egalarda ushbu sohani rivojlantirish uchun zarur ko‘nikmalar yo‘q.

6. Takliflar va amaliy tavsiyalar

• Ro‘yxatga olishni soddalashtirish Mahalliy darajada ro‘yxatga olish va sertifikatlashni soddalashtirish, vaqtincha ro‘yxatga olish mexanizmini joriy etish orqali ko‘plab kichik sub'ektlarni qonuniylashtirish mumkin.

• Moliyaviy qo‘llab-quvvatlash va kredit garovlari Davlat va moliyaviy tashkilotlar bilan birgalikda koncessional kredit liniyalarini kengaytirish, kafillik jamg‘armalarini tashkil etish orqali tadbirkorlarga yordam berish mumkin.

• Standartlar va sertifikatlash Oddiy va ko‘rsatma asosidagi minimal standartlar joriy etilib, ularni bajarishga yordam beruvchi trening va konsultatsiyalar tashkil etilishi lozim.

• Raqamli marketing va ta'lim Mahalliy hokimiyatlar va turizm idoralari bilan hamkorlikda raqamli ko‘nikmalarni oshirish bo‘yicha kurslar tashkil etish; birlik platformalarda ro‘yxatga olish va reklama imkoniyatlarini kengaytirish.

7. Amaliy misollar (case studies)

6.1. Tashkent shahridagi 'MiCasa Family Guesthouse' Urban hududda joylashgan kichik mezbonlik xizmati – MiCasa misolida xizmatlar sifatini oshirish va onlayn platformalarda mavjudlik orqali muvaffaqiyat qozonish ko‘rsatildi.

6.2. Andijon viloyatidagi qishloq oila mehmon uyi Mahalliy an'anaviy taomlar va qo‘l san'atlari orqali eksklyuziv tajriba yaratib, ushbu misol hududga sayyohlarni jalb etishda yordam berdi.

8. Xulosa

Oilaviy mehmon uylari tashkil etish turizm sohasining eng istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ular orqali nafaqat mahalliy aholining daromadi ortadi, balki milliy qadriyatlar targ‘ib qilinadi va ichki turizm infratuzilmasi kengayadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, davlat tomonidan yaratilgan huquqiy asoslar va rag‘batlantiruvchi mexanizmlar sohaning barqaror rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

O‘zbekistonda oila mehmon uylari sektori rivojlanish uchun katta imkoniyatlarga ega. Hozirgi vaqtda qabul qilingan hujjatlar (2023–2025) qonuniy mexanizmlarni kuchaytirib, kichik tadbirkorlar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga amaliy muammolar mavjud bo‘lib, ularni hal etish uchun ro‘yxatga olishni soddalashtirish, moliyalashtirishni kengaytirish, minimal standartlar va raqamli ko‘nikmalarni oshirish bo‘yicha tizimli chora-tadbirlar zarur.

9. Foydalanilgan adabiyotlar (Bibliografiya)

1. “Turizm nazariyasi va amaliyoti” – o‘quv qo‘llanma, Toshkent, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi hisobotlari (2024-yil).
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 6-fevraldagi PF–5326-son Farmoni.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 5-yanvardagi PQ–4095-son Qarori.
5. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 7-iyundagi 464-son Qarori.
6. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari.